

Elkerülhető-e az erőszak?

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetencia

9. évfolyam

Programcsomag:
Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Szekszárdi Júlia

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	14-15 évesek
Ajánlott időkeret	2 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Az erőszakmentesség morális alapjainak tudatosítása, az egyéni felelősség beláttatása az erőszakos és erőszakmentes problémakezelés alternatívái közötti döntésben, a történelmi és társadalmi kontextus e döntésben játszott szerepének megtapasztaltatása.
A modul témái, tartalma	Témák: Kapcsolatok – együttműködés, felelősség, kommunikáció; konfliktus – agresszió, fizikai bántalmazás, háború; világkép – értékek; erkölcs és jog – normák, törvények, lelkiismeret, döntés Tartalom: Az erőszakmentesség lehetőségei és gátjai az <i>István a király</i> két részlete és Gandhi nézetei alapján. A régmúlt és a közelmúlt történelmi eseményeinek aktualizálása, a jelenre vonatkozó reflexiók átgondolása.
Megelőző tapasztalat	István király történelmi szerepe, a gyarmatosítás története
Ajánlott továbbhaladási irány	A <i>Gandhi</i> című film közös megtekintése
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: autonómia, hitelesség Önszabályozás: felelősségvállalás, tolerancia Énhatékonyság-érzés: egészséges önbizalom, belső kontroll Társas kompetenciák: véleményalkotás, konfliktuskezelés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember és társadalom Tantárgyakhoz: osztályfőnöki óra; történelem; társadalomismeret Modulokhoz: Szemet szemért (szka207_25); Zrínyi és Szulejmán egymás mellett – példa a megbékélésre (szka207_06); Hagyományörzés vagy lépéstartás Európával (szka207_07); Itt nincsenek hősök – gyerekek a háborúban (szka208_49); Vétkesek közt cinkos, aki néma (szka209_27); Parancsra tettem (szka209_32); Vajon milyen lesz a világ jövője? (szka211_14)
Támogató rendszer	Lányi András–Jakab György: <i>Erkölcsei esettanulmányok</i> . AKG Kiadó. Budapest, 1999 Csizmazia Katalin: <i>Gandhi üzenete</i> . In: Szekszárdi Júlia (szerk.): <i>Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek</i> . OKI, Dinasztia Tankönyvkiadó. Budapest, 2001. 271–281. o. <i>Gandhi</i> (angol–indiai film, 1982, r.: Richard Attenborough) Szörényi–Bródy: <i>István, a király</i> (több kiadás) internet a mellékletekben foglaltak szerint

Módszertani ajánlás

A két órát célszerű külön megtartani. A közbenső időben a feladatra jelentkező tanulók, az e célra szerveződő párok vagy kiscsoportok felkészülhetnek a bemutatókra. Fontos, hogy élvezetes, a társaik számára tanulságos és jól követhető prezentációt tartsanak. Biztassuk őket a szemléltető eszközök alkalmazására (írásvetítő, számítógép, projektor), de ha ez nehézségbe ütközik, készíthetnek posztert is. Ha mégis egybefüggő órán kerül sor a téma tárgyalására, a feladatot előbb kell kiadni, de a mellékelt háttéranyag segítségével a tanár is adhat tájékoztatást az adott témákról.

A foglalkozás a konfliktuskezelés őstípusainak megismertetésével indul. Ennél a szakasznál már érzékeltetni lehet, hogy nem könnyű túljutni bosszúvágyunkon, kezelni indulatainkat, szeretettel vagy megbocsátóan fordulni a bennünket megbántó embertársaink felé. Az is legyen érzékelhető, hogy a jog és a törvények gyakran segíthetnek indulataink, ösztönös bosszúvágyunk megfékezésében. A személyes élmények, a kapcsolódó dilemmák felidézését követően az erőszakmentesség érvényesítésének lehetetlenségét szemlélteti az István a királyból vett két részlet. A történelmi helyzet már túlpörgött azon a szakaszon, amikor még esély lehetne a megegyezésre. A helyzetet, amely lehetőséget ad arra, hogy más- más szereplő szemével nézzük ugyanazt, személyes élményként lehet megélni. Így az is megtapasztaltatható, hogy a személyes döntést és megegyezést miként determinálja az a társadalmi és történelmi összefüggésrendszer, ahol már teljesen más szintű törvény- és szükségyszerűségek hatnak.

Ennek ellenpéldája Gandhi története és filozófiája, aki erőszakmentes eszközökkel képesnek bizonyult arra, hogy győzelemre segítse India függetlenségi harcát. Sőt, saját filozófiát alakítson ki, amely az erőszakmentességen alapul és a hindu vallásban gyökerezik. Az elemzésre kiadott rövid szövegek csak néhány gondolatot villantanak fel ebből a nagy hatású gondolati rendszerből, de számos, máig érvényes tanulságot hordoznak. Fontos, hogy ezeket a gondolatokat átgondoljuk a jelen realitásait is figyelembe véve. Nagy kérdés, vajon milyen esélyei vannak manapság az erőszakmentességnek. A kérdés egyértelműen nem megválaszolható, de mindenképpen bizonyítani lehet az erőszakmentesség erkölcsi fölényét az erőszakkal szemben. A kérdés körül számos vita van, érdemes az interneten utána nézni az erőszakmentes kezdeményezéseknek, civil mozgalmaknak.

Ezt az anyagot teljes mélységében nem lehet ennyi idő alatt feldolgozni, csupán motiválni lehet a tanulókat a jobb megismerésre, az elmélyülésre, a további tájékozódásra. A közösen is megnézhető film kapcsán lehet még többet beszélgetni Gandhi filozófiájáról, és érdemes a témáról projektet szervezni. A téma egésze kapcsolható a történelemhez, az etikához, a társadalom- és médiaismerethez.

A foglalkozás során számos poszter készül, ennek az alapanyagait elő kell készíteni. Szükség lesz ezen kívül az István a király részleteinek zenéjére magnókazettán vagy CD-n, illetve a lejátszást biztosító eszközökre.

Hagyományos értékelés ebben az esetben nem szükséges. A visszajelzések a tanár számára elegendő információt adhatnak a tanulók gondolkodásáról és azokról a témákról, amelyekkel folytatni lehet a problémakör tárgyalását.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

- P1 – A konfliktuskezelés archetípusai. Háttérolvasmány
- P2 – Az őstípusokat tartalmazó transzparenszek szövege
- P3 – Javaslatok a rockopera részleteinek értelmezéséhez
- P4/a – Javasolt záró kérdések a szerepjátékokhoz
- P4/b – Megoldó kulcs a válaszokhoz
- P5 – Mahatma Gandhi élete. Háttérolvasmány
- P6 – Gandhi harca India függetlenségéért. Háttérolvasmány
- P7 – Orientáló gondolatok a Gandhi filozófiájáról szóló beszélgetéshez

Tanulói segédletek

D1/a – Részletek Szörényi-Bródy István a király című rockoperájából
A szöveget valamennyi tanuló számára sokszorosítani kell.

D1/b – Szerepkártyák 4 szereplőre (Réka, István, Koppány, Sarolt)
Csoportonként különböző szerepkártyára van szükség. Minden csoporttag megkapja az adott kártyát. Az osztálylétszám egynegyedének megfelelő példányszám kell mindegyik fajta kártyából.

D2 – Mahatma Gandhi . 6 féle szöveg, kérdésekkel és feladatokkal.
Valamennyi tanuló kap egy fajta szöveget. Az osztálylétszám egy hatodának megfelelő példányszám kell, mindegyik fajtából